

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

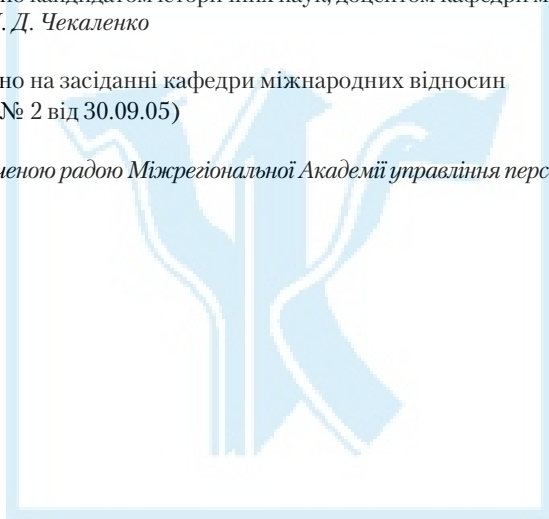
МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом історичних наук, доцентом кафедри міжнародних відносин *Л. Д. Чекаленко*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
(протокол № 2 від 30.09.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Чекаленко Л. Д. Навчальна програма дисципліни “Зовнішня політика України” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 23 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Зовнішня політика України”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Україна стала суверенною державою після багаторічного напівколоніального існування. Незалежність Української держави здобута у подоланні численних труднощів і випробувань. Нині Україна створює свою зовнішню і внутрішню політику відповідно до вимог сьогодення і на перспективу, згідно із сучасними викликами безпеки.

Сфера зовнішньополітичної діяльності України — одна з найважливіших галузей суспільно-політичних відносин, що спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом мирного і взаємовигідного співробітництва з учасниками міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права (ст. 18 Конституції України).

Мета навчальної дисципліни “Зовнішня політика України” — ознайомити студентів із засадами становлення і розвитку зовнішньополітичної діяльності Української держави протягом її історичного розвитку: доби Київської Русі, запорізького козацтва, гетьманщини; періоду діяльності Центральної Ради, формування УНР; радянської доби як УРСР у складі СРСР.

Особлива увага приділяється вивченню основних напрямів зовнішньої політики доби незалежності (з 1991 р.), зовнішньополітичної концепції Української держави, що спирається на принципи і норми міжнародного права, і втілюється у практичні дії і реалізацію завдань зовнішньополітичної площини.

Завдання навчальної дисципліни — сформувати у студентів об'єктивне уявлення про сутність зовнішньої політики України, її основні завдання, які полягають у реалізації національної безпеки України і спрямовані на збереження і захист унітарності держави, недоторканості її кордонів, територіальної цілісності, забезпеченні економічного розвитку, інформаційної безпеки, захист прав і свобод людини.

Засади розвитку зовнішньої політики України студенти вивчатимуть, спираючись на вагому джерельну базу, що включає Конституцію України, Акт проголошення незалежності України, Декларацію про державний суверенітет України, Основні напрями зовнішньої політики України, концепції національної безпеки і оборони, а також низку таких міжнародних актів, як Статут ООН, Декларація прав людини, документи ОБСЄ, Ради Європи, Європейського Союзу, НАТО, а також широку палітру двосторонніх і багатосторонніх документів, що формують правову основу міжнародної діяльності України.

Набуті під час вивчення курсу знання сформують у студентів чіткі уявлення про суть зовнішньополітичної діяльності, складність зазначеного процесу, високу відповідальність за прийняті рішення; а також сприятимуть формуванню патріотично налаштованих громадян України, які будуватимуть державне майбутнє.

Навчальна дисципліна “Зовнішня політика України” посідає важливе місце серед дисциплін, що викладаються у вищих навчальних закладах, які готують спеціалістів з країнознавства, міжнародних відносин, міжнародного менеджменту тощо. Вона тісно пов’язана з вивченням таких курсів, як “Країнознавство”, “Міжнародні організації”, “Дипломатична і консульська служба”, “Міжнародні економічні відносини” тощо.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ”

№ пор.	Назва теми
1	2
1	Предмет і завдання курсу “Зовнішня політика України”
2	Основні джерела і література курсу
3	Принципи і норми міжнародного права, покладені в основу формування зовнішньополітичної концепції Української держави
4	Основні напрями і завдання зовнішньої політики України
5	Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі
6	Зовнішньополітична діяльність Запорізької Січі. Б. Хмельницький. Міжнародні зв’язки України періоду козаччини
7	Зовнішня політика України доби Центральної Ради і УНР
8	Міжнародна діяльність України у ХХ ст.
9	Пріоритетні напрями зовнішньої політики України і двостороннє партнерство з Російською Федерацією
10	Розв’язання проблемних питань державного кордону України

1	2
11	Кавказький регіон в українській політиці. Азіатський вектор української зовнішньої політики. Африка в політиці України
12	Провідні країни світу в політиці Української держави
13	Участь України у системі міжнародної безпеки
14	Європейський вибір України і його реалізація на практиці
15	Україна у структурах СНД
16	Україна в міжнародних регіональних і універсальних організаціях

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ”

Тема 1. Предмет і завдання курсу “Зовнішня політика України”

Предмет курсу: становлення і розвиток зовнішньої політики України з часів Київської Русі до наших днів. Здобуття Україною незалежності — об’єктивний процес сучасного розвитку світової міжнародної системи. Суверенність здобувалася шляхом важких випробувань. Складними для історичного минулого держави періодами виявилися доба Гетьманату, УНР, періоду УРСР. Сучасна зовнішня політика України і вимоги та критерії міжнародного права. Спрямованість зовнішньополітичної діяльності України на незалежне існування країни, економічний розвиток, захист прав громадянина.

Теоретико-методологічні основи формування і розвитку засад зовнішньої політики України: об’єктивність, історизм, державо-центристські концепції становлення і розвитку державних формувань. Основні пізнавальні методи, що застосовуються під час вивчення курсу: метод системного аналізу, метод історичного порівняння, фактологічний метод, хронологічний метод та ін.

Міжнародне визнання України.

Література [1–12; 25; 27; 32; 44–51; 57; 61; 80; 119–123]

Тема 2. Основні джерела і література курсу

Джерела формування засад зовнішньої політики України: Основні напрями зовнішньої політики України. Воєнна доктрина України. Акт

проголошення незалежності України, 24 серпня 1991 р. Декларація про державний суверенітет, 16 липня 1990 р. Виступи, заяви, матеріали зустрічей Президента України В. А. Ющенка. Постанова Верховної Ради України “Про концепцію (основи) національної безпеки України” (1997). Концепція (основи державної політики) національної безпеки України. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України, 30 квітня 2002 р. Литвин В. М. Україна: десять років незалежності.

Література [1–131]

Тема 3. Принципи і норми міжнародного права, покладені в основу формування зовнішньополітичної концепції Української держави

Принцип відмови в міжнародних відносинах від загрози сили або її застосування.

Розв’язання суперечок мирними засобами. Невтручання у справи, що належать до внутрішньої компетенції держав. Співробітництво держав відповідно до Статуту ООН. Рівноправ’я і самовизначення народів. Суверенна рівність держав. Багатовекторність, прагматизм у зовнішньополітичній діяльності. Добросовісне виконання зобов’язань, прийнятих згідно зі Статутом ООН.

Теоретичні розробки щодо зовнішньої політики.

Література [19; 20; 23; 61; 80; 118–120]

Тема 4. Основні напрями і завдання зовнішньої політики України

Визначеність принципів і напрямків зовнішньої політики незалежної України у державних документах. “Декларація про державний суверенітет України” і “Основні напрями зовнішньої політики України”. Поняття багатовекторності зовнішньополітичної діяльності Української держави. Домінанта зовнішньої політики України. Без’ядерний статус України та реалізація його на практиці. Поняття позаблоковості. Забезпечення національної безпеки Української держави. Принцип суверенної цілісності, недоторканності, непорушності кордонів. Поважання суверенітету і невторчання у внутрішні справи. Забезпечення поступального економічного розвитку держави. Захист українців за кордоном і підтримка української діаспори.

Література [1–8; 13; 17; 22; 43; 61; 80]

Тема 5. Історичні корені формування засад зовнішньополітичної діяльності Української держави. Дипломатія Київської Русі

Міжнародні контакти давніх слов'ян. Зовнішня політика князів слов'янських земель у процесі створення давньоруської держави. Дипломатичні навички і правила. Форми і засоби дипломатії того часу для зміцнення держави.

Міждержавні договори Київської Русі із зарубіжними країнами. Визнання Київської Русі іноземними державними утвореннями. Договір київського князя Олега з Візантією 911 р. та його значення. Дипломатична діяльність київського князя Ігоря. Зовнішньополітична активність князі Святослава. Розширення зарубіжних контактів держави за часів Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Визнання Київської Русі у світі.

Галицько-Волинське князівство та його міжнародні контакти.

Література [1–3; 58]

Тема 6. Зовнішньополітична діяльність Запорізької Січі. Б. Хмельницький. Міжнародні зв'язки України періоду Козаччини

Особливості ведення зовнішньої політики Запорізькою Січю. Дипломатичні працівники доби Козаччини. Засоби тиску іноземних держав на козацтво. Роль іноземних дипломатів у політиці козацьких старшин. Зовнішня політика Богдана Хмельницького. Українсько-польські відносини. Вибір зовнішньополітичних векторів діяльності Козацької держави. Дипломатія часів українських гетьманів. Українська зовнішня політика на роздоріжжі. Українсько-російські стосунки. Переяславська угода і Березневі статті — міжнародні документи Козацької доби.

Дипломатія періоду руїни. Зовнішньополітична діяльність Івана Мазепи.

Література [2; 13; 17; 22; 26; 33; 46; 51; 58]

Тема 7. Зовнішня політика України доби Центральної Ради і УНР

Проголошення незалежності Української держави, визнання її у світі. Українські дипломатичні місії за кордоном. Міністр закордонних справ України доби незалежності. Українські послы. Зовнішньо-

політичні відносини України з країнами Антанти. Мирні договори УНР. Брестський мир та його учасники. Питання кордонів. Наслідки Брестського миру для України. Принцип нейтралітету України. Відносини України з більшовицькою Росією. С. Петлюра і Ю. Пілсудський – стратегія чи тактика співробітництва. Варшавський мирний договір. Директорія. Зовнішня політика ЗУНР. Українська делегація на Паризькій мирній конференції 1920 р.

Література [52; 58; 67]

Тема 8. Міжнародна діяльність України у ХХ ст.

Зовнішня політика української республіки із втратою незалежності. Утворення Союзу РСР. Зовнішня політика об'єднаних республік. Українсько-німецькі відносини початку Другої світової війни. Проголошення незалежності України. Боротьба на два фронти. Перемога Радянського Союзу над фашистськими загарбниками, надання республікам права іноземних зносин. Зміни законодавчих документів СРСР і УРСР щодо питань зовнішньої політики. Утворення наркомату закордонних справ. Міністри закордонних справ УРСР та їх діяльність (1945–1955 рр.). Форми і засоби розв'язання зовнішньополітичних завдань. Україна – член-засновник Організації Об'єднаних Націй. Міжнародні права УРСР.

Література [19; 20; 23; 80; 118–120]

Тема 9. Пріоритетні напрями зовнішньої політики України і двостороннє партнерство з Російською Федерацією

Пріоритетність українсько-російського співробітництва за державними документами України. Співробітництво України і РФ в політичній, економічній і гуманітарній сферах. Дипломатичне визнання країнами одна одної. Договірні-правова база двосторонніх відносин.

Питання власності колишнього СРСР.

Без'ядерний статус України і політика Росії.

Стан і розвиток торговельно-економічних відносин. Енергетична галузь. Банківська галузь. Існуючі проблеми та шляхи їх вирішення.

Гуманітарні аспекти співпраці. Захист українців за кордоном. Українська національна меншина в Російській Федерації і російська в Україні: шляхи до вирішення проблем.

Література [12; 15; 57; 62–68; 80; 92; 98; 100–102; 120]

Тема 10. Розв'язання проблемних питань державного кордону України

Встановлення кордонів. Територіальні питання в українсько-російських відносинах. Сучасний стан питання державного кордону України з Росією. Питання належності острова Коса Тузла.

Шляхи вирішення спірних прикордонних питань з Молдовою. Придністровська проблема. Урегулювання питань українсько-румунського кордону.

Встановлення державного кордону з Польщею, Чехословаччиною, Угорщиною.

Література [58; 80]

Тема 11. Кавказький регіон в українській політиці. Азіатський вектор української зовнішньої політики. Африка в політиці України

Формування договірно-правової бази з країнами регіону. Українсько-азербайджанські відносини. Труднощі перехідного періоду. Грузія і Україна: стратегічні партнери. Туркменістан у політиці України.

Особливості співпраці України з Китаєм, Іраном, Японією, Індією. Азіатські "тигри". Пошук і реалізація економічних проектів. Південна Корея на українському ринку.

Африканський вектор зовнішньої політики України.

Література [58; 80]

Тема 12. Провідні країни світу в політиці Української держави

Україна – США: стратегічне партнерство чи прояви рефлексорності. Україна – Росія – США. Труднощі зовнішньополітичної конфігурації. Українсько-канадське особливе партнерство. Діаспора Канади у поглибленні українсько-канадських відносин.

Особливості розвитку взаєморозуміння України з Німеччиною і Великою Британією.

Становлення українсько-італійських відносин.

Розбудова співпраці України і Франції.

Особливості співпраці України і Республіки Польща.

Латиноамериканські країни в політиці України: шляхи налагодження партнерства. Країни НАФТА.

Література [6; 9; 11; 17; 21; 34; 47; 80]

Тема 13. Участь України у системі міжнародної безпеки

Чорнобильська катастрофа — планетарна проблема. Світ допомагає Україні. Питання екобезпеки в рамках співпраці з країнами СНД. Безпрецедентність відмови України від ядерної зброї.

Створення євроатлантичної системи стабільності і безпеки. Пошук механізмів і розробка міжнародних систем захисту в зовнішній політиці України. Система колективної безпеки та участь в ній Української держави. ООН — ОБСЄ — РЄ — НАТО. Український досвід роботи ОБСЄ. Безпекова складова Європейського Союзу. Перспективність діяльності НАТО.

Планетарний характер світових проблем. Явище глобалізації та її вплив на міжнародні відносини. Кризові питання оточуючого середовища, природних і людських ресурсів. Енергозабезпечення, продовольча безпека, демографічні зміщення, нові виклики сучасності.

Європа у загальносвітових проблемах і шляхи їх розв'язання. Досвід євроструктур.

Література [8; 16; 23; 24; 80]

Тема 14. Європейський вибір України і його реалізація на практиці

Особливості розвитку інтеграційних процесів ХХІ століття. Європейський вибір України — визначальний вектор зовнішньополітичної діяльності. Україна — Європейський Союз.

Інституалізація і перетворення регіональних структур. Європейський і євразійський напрямки в зовнішній політиці України. Основні етапи утворення Європейського Союзу. Чергове розширення ЄС та його наслідки для України. Трансформування країн Центральної і Східної Європи. Проблеми інтеграції України в ЄС. Проблемні питання української економіки у зв'язку з євроінтеграцією.

Міждержавні об'єднання в Європі поза ЄС і участь в них України. Інтеграційні альтернативи для України. Програма: партнерство через сусідство.

Партнерство і співробітництво з НАТО. Просування до НАТО. Перспективність діяльності НАТО. Західноєвропейський союз.

Література [1–14; 17; 26–28; 30; 34–36; 38; 42; 60–62; 77; 80; 98]

Тема 15. Україна у структурах СНД

Об'єктивні причини об'єднання країн пострадянського простору. Етапи формування Співдружності Незалежних Держав. Участь України в діяльності структур СНД. Міжпарламентська асамблея СНД. Інституалізація міждержавних формувань простору СНД (ГУУАМ, Союз Росії – Білорусі, ЄврАзЕС, ЄЕП).

Позиція України щодо наддержавних структур СНД.

Література [15; 22; 44; 45; 63; 70; 76; 82; 80; 84]

Тема 16. Україна в міжнародних регіональних і універсальних організаціях

Сучасний етап зовнішньої політики України в ООН. Миротворчий процес і Україна. Участь України в операціях з підтримання миру. Іракська проблема та позиція України. Регіональні і субрегіональні організації: ставлення до них України (ЦЄІ, Вишеградська група, ОЧЕС).

Поняття “транскордонне співробітництво”. Єврорегіони та участь у них України. Співробітництво в рамках Карпатського Єврорегіону, Єврорегіону “Буг”, створення “Дунайського регіону” тощо.

Література [63; 70; 76; 82; 80; 93; 119–121]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Джерела формування засад зовнішньої політики України.
2. Основні напрями і завдання зовнішньої політики України.
3. Міжнародне визнання України.
4. Принципи зовнішньополітичної діяльності Української держави.
5. Теорії і концепції сфери зовнішньої політики.
6. Українсько-російські відносини.
7. Територіальні питання в українсько-російських відносинах.
8. Питання власності колишнього СРСР у відносинах країн СНД.
9. Торговельно-економічні відносини України і Росії.
10. Українська національна меншина в Російській Федерації і російська в Україні: підходи до вирішення проблем.
11. Інституалізація структур СНД.
12. Об'єктивні причини об'єднання країн пострадянського простору.
13. Етапи формування Співдружності Незалежних Держав.
14. Утворення ГУУАМ: перспективи розвитку організації.
15. Позиція України щодо наддержавних структур СНД.

16. Особливості співпраці України і Республіки Польща.
17. Дипломатія Київської Русі.
18. Зовнішня політика запорізького козацтва.
19. Проблемні питання українсько-румунського кордону.
20. Нові характеристики и вимоги до співпраці як наслідок розширення Європейського Союзу.
21. Особливості розвитку зовнішньої політики Центральної Ради і УНР.
22. Співпраця України з Європейським Союзом.
23. Зовнішньополітична діяльність УРСР.
24. Україна — США: стратегічне партнерство і прояви рефлексивності.
25. ОПМ як форма участі України у врегулюванні регіональних криз.
26. Українсько-канадське особливе партнерство.
27. Мирозбереження і миробудування.
28. Україна — член-засновник ООН.
29. Створення всеохоплюючої системи безпеки і місце в ній України.
30. Регіональні і субрегіональні організації і позиція України (ЦЄІ, Вишеградська четвірка, ОЧЕС).
31. Транскордонне співробітництво в рамках Карпатського Єврорегіону, Єврорегіону “Буг”, творення “Дунайського регіону”.
32. Європейський вибір України — визначальний вектор зовнішньополітичної діяльності. Україна — Європейський Союз.
33. Партнерство і співробітництво з НАТО.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Визнання держави де-юре і де-факто: розкрийте поняття
2. Поняття: “зовнішня політика”, “держава”, “функції держави”, “міжнародні відносини”, “система міжнародних відносин”, “суб’єкт” і “об’єкт” міжнародного права тощо.
3. Основні напрями зовнішньої політики Україні.
4. Багатовекторність, прагматизм у зовнішньополітичній діяльності.
5. Міжнародне визнання України.
6. Встановлення українсько-російських дипломатичних відносин.
7. Підписання “великого” договору з Росією.
8. Розв’язання питання власності колишнього СРСР.
9. Торговельно-економічні відносини України і РФ.

10. Договірно-правова база українсько-російських відносин.
11. Російська політика захисту співвітчизників за кордоном.
12. Територіальні проблеми в українсько-російських відносинах.
13. Завдання зовнішньої політики України.
14. Без'ядерний статус України. Охарактеризуйте проблеми.
15. Чорнобильська катастрофа і реакція на неї світу.
16. Участь України у створенні СНД.
17. Структурні органи Співдружності Незалежних Держав.
18. Рада глав держав і Рада глав урядів. Рада міністрів закордонних справ СНД.
19. Охарактеризуйте причини розпаду СРСР.
20. Причини об'єднання країн пострадянського простору.
21. Етапи формування Співдружності Незалежних Держав.
22. Міжпарламентська асамблея СНД.
23. ГУУАМ: створення і діяльність організації.
24. Ташкентський договір і позиція України.
25. Митний союз країн СНД: завдання і еволюція.
26. ЄЕП: ставлення України до новостворюваної структури.
27. Позиція України щодо наддержавних структур СНД.
28. Питання острова Коса Тузла в українсько-російських відносинах.
29. Проблема повернення історичних цінностей їх власникам у міжнародному праві.
30. Принцип невтручання у внутрішні справи держави.
31. Поняття і суть суверенітету держави.
32. Поясніть поняття “гуманітарне втручання”. Наведіть приклади з міжнародної практики.
33. Зміни зовнішньополітичних уподобань після виборів Президента України.
34. Грузія – стратегічний партнер України.
35. Особливості співпраці України і Республіки Польща.
36. Територіальні питання в українсько-румунських відносинах.
37. Статус країни-сусіда у відносинах України з ЄС.
38. Наслідки розширення Європейського Союзу для України.
39. Урядова програма “Європейський вибір України”.
40. Порядок денний для миру.
41. Розкрийте сутність ОПМ і участь в них України.
42. Партнерство заради миру.

43. УПС України з ЄС.
44. Регіональні кризи на пострадянському просторі: їх суть і шляхи розв'язання.
45. Придністровська проблема. Що Ви знаєте про участь України в її врегулюванні?
46. “Велика вісімка” та її діяльність у світі.
47. Рада Безпеки ООН.
48. Що означає превентивна дипломатія?
49. Україна і країни-сусіди: труднощі нового етапу розвитку відносин.
50. Візовий режим України для громадян країн ЄС.
51. Меморандум про співробітництво України з НАТО.
52. Пропозиції України щодо розбудови відносин з ЄС.
53. Стратегічне партнерство України з США.
54. Поправка Джексона-Веніка.
55. Діяльність МВФ і ВБ в Україні.
56. Українсько-канадське особливе партнерство.
57. Українські-кубинські відносини у гуманітарній сфері.
58. Україна — член-засновник ООН.
59. Участь української делегації в підготовці Статуту ООН.
60. Глобальні загрози людству.
61. Боротьба з тероризмом. Позиція України.
62. Участь України у створенні світової системи безпеки.
63. Регіональні організації в ЦСЄ: участь в них України.
64. Статус перебування в Україні Чорноморського флоту Росії.
65. Політична реформа в Україні про зовнішньополітичні засади держави.
66. Закон України “Про закордонного українця”.
67. Розв'язання питань щодо кримськотатарського населення Криму.
68. День українського дипломата. Обґрунтуйте закономірність цієї дати.
69. Особливості зовнішньої політики УРСР в рамках СРСР.
70. Основні складові зовнішньополітичного відомства України.
71. Зовнішньополітичні засади Української держави за Конституцією України.
72. Закон України “Про національну безпеку України”.
73. Вимоги НАТО щодо реформування української армії.

74. Військові навчання в рамках НАТО.
75. Гельсінський процес. ОБСЄ та її діяльність в Україні.
76. Членство України в Раді Європи.
77. Європейський суд захисту прав людини і Україна.
78. Роль ПАРЕ у формуванні демократичної України.
79. Проблеми трудової міграції у відносинах України із світом.
80. Поняття “сіра зона” в політиці України.
81. Дипломатичний корпус Української держави.
82. Українські науково-технічні проекти — у співпраці з Євросоюзом.
83. Використання транзитних переваг Україною.
84. Російський капітал на українському ринку.
85. Захист прав громадян України за кордоном.
86. Транскордонне співробітництво (Карпатський Єврорегіон, Єврорегіон “Буг” та ін.).
87. Європейський вибір України — урядова програма розвитку держави.
88. Співпраця України з ЮНЕСКО.
89. Україна і УВКБ ООН.
90. Партнерство і співробітництво з НАТО.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авраменко С.* Различные оценки “объединенной Европы” // МЖ. — 1995. — № 11–12.
2. *Арах М.* Европейский Союз: видение политического объединения. — М., 1998.
3. *Аснер П.* Насилие и мир. От атомной бомбы до этнической чистки. — М., 1999.
4. *Богатурия А. Д.* Великие державы на Тихом океане. — М., 1997.
5. *Барановский В. Г.* Политическая интеграция в Западной Европе. — М., 1983.
6. *Барановский В. Г.* Западная Европа: военно-политическая интеграция. — М., 1988.
7. *Барановский В. Г.* Европейское сообщество в системе международных отношений. — М., 1986. — С. 10–26.
8. *Бершеда Є.* Очікування України і досвід країн Балтії // Уряд. кур’єр. — 1999. — № 86 (12 травня).

9. *Брутян С. Л.* Общее и особенное в политических режимах стран – членов АСЕАН. – М., 1987.
10. *Бутейко А.* Внутрішня “Одісея” політики зовнішньої і Євроінтеграція чи Єврокамуфляж? // *Дзеркало тижня.* – 2003. – № 34.
11. *Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны.* – М., 1947. – Т. 3.
12. *Галушко С.* Украина нужна Европе как надежный союзник // *Газета* 2000. – 2003. – 5 груд.
13. *Гаджиев К. С.* Введение в геополитику. – М., 2001. – 432 с.
14. *Гаврилюк О. В., Румянцев А. П.* Економічна інтеграція в сучасному світі. – К., 1991.
15. *Гальчинський А.* СНД – аварійний клапан // *Дзеркало тижня.* – 2003. – № 34.
16. *Гвоздарев Б. И.* Организация американских государств. – М., 1960.
17. *Горбулін В.* Наша мета, наша доля. Місце України в сучасній Європі // *Політика і час.* – 1996. – № 1.
18. *Гребенщиков З. С.* АСЕАН и проблемы тихоокеанского сотрудничества // *Проблемы Дальнего Востока.* – 1991. – № 1.
19. *Гусаров В. И.* Африка на пороге XXI века // *Восток.* – 1993. – № 3.
20. *Гуцалов С. Е.* Лига арабских государств и проблемы ближневосточного урегулирования (1978–1989): Автореф. дис. – К., 1991.
21. *Дайсон Ф.* Оружие и надежда. – М., 1989.
22. *Действующее международное право:* В 3 т. – М., 1996. – 864 с.
23. *Дергачов О.* Росія і Захід // *Політ. думка.* – 1998. – № 2.
24. *Дергачов О.* Україна у сучасних геополітичних перетвореннях // *Політ. думка.* – 1998. – № 2.
25. *Дипломатичний вісник* // *Дипломатична академія при МЗС України.* – 2001–2004.
26. *Дипломатический словарь:* В 3 т. – М.; СПб., 1985–2000.
27. *Европа и глобальные проблемы современности.* – М., 1992.
28. *Єрмоменко А.* Наскільки взаємна взаємозалежність? // *Дзеркало тижня.* – 2003. – № 37.
29. *Европейское сообщество: регулирование интеграционных процессов.* – М., 1986.
30. *Желєзняк Н.* Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // *Право України.* – 2004. – № 11.

31. *Загашивили В.* Независимость в условиях взаимозависимости // Общественные науки и современность. — 1995. — № 5. — С. 14–25.
32. *Заява ЄС* щодо України // Політика і час. — 1996. — № 3. — С. 82–83.
33. *Зленко А. М.* Зовнішня політика України: від романтизму до прагматизму. — К., 2001.
34. *Зленко А. М.* Від внутрішніх потреб до зовнішніх пріоритетів. — К., 2002.
35. *Зленко А. М.* Дипломатія і політика. Україна у процесі динамічних геополітичних змін. — Харків, 2003.
36. *Іванов І.* Расширение Евросоюза: сценарии, проблемы, последствия // МЭМО. — 1998. — № 9.
37. *Казанцев Ю. И.* Международные отношения и внешняя политика России XX века. — М., 2002.
38. *Камінський Є.* Україна — США. — К., 2002.
Камінський Є. На терезах європейської стабільності. До питання про розширення НАТО на Схід // Політика і час. — 1996. — № 2
39. *Кандыба А., Губенко В., Арбузова Т.* Европейский Союз и Содружество Независимых Государств // Экономика АПК. — 1996. — № 2. — С. 86–93.
40. *Киссинджер Г.* Дипломатия. — М., 1997.
41. *Копійка В., Шинкаренко Т.* Європейський Союз: заснування, етапи становлення. — К., 2001.
42. *Кравчук І.* Адаптація права України до права Європейського Союзу: цілі, етапи, пріоритети // Право України. — 2004. — № 11.
43. *Кремень В. Г., Табачник Д. В., Ткаченко В. М.* Україна: альтернативи поступу (критика історичного досвіду). — К., 1995. — 793 с.
44. *Кортунов А.* “Запад”: модели интеграции // США. — 1994. — № 3–5.
45. *Про деякі питання адаптації законодавства України до норм Ради Європи* // Право України. — 1999. — № 11.
46. *Котляревський Л.* Кордон України набуває правового статусу, але не скрізь // Політика і час. — 1995. — № 4.
47. *Крамаревський О.* І мінуси і плюси. Розширення НАТО і безпека України // Політика і час. — 1996. — № 7.
48. *Кутчишин О.* Співробітництво — з СНД, інтеграція — з Європою // Політика і час. — 1996. — № 7. — С. 13–16.

49. *Кучма Л. Д.* Україна — не Россия. — М., 2003.
50. *Литвин В. М.* Україна: десять років незалежності. — К., 2002.
51. *Матвієнко В., Головченко В.* Історія української дипломатії ХХ століття у постатях. — К., 2001.
52. *Международные отношения после Второй мировой войны:* В 3 т. — М., 1962.
53. *Международные отношения и внешняя политика Советского Союза. 1945–1949 гг.* — М., 1958.
54. *Мироненко О. М., Римаренко Ю. І. та ін.* Українське державотворення. Невитребуваний потенціал. — К., 1997. — 560 с.
55. *Мороз О.* Ми не бажаємо бути буферною зоною // Політика і час. — 1996. — № 3.
56. *Мхітарян Н.* Україна і Туреччина в рамках ЧЕС // Політика і час. — 1997. — № 4.
57. *Немчинов И.* Украинский ответ на геополитические вызовы // Підтекст. — 1998. — № 27–28.
58. *Овсій І. О.* Зовнішня політика України. Від давніх часів до 1944 року. — К., 1997.
59. *Стрежнева М.* Россия и ЕС // МЭМО. — 1994. — № 5. — С. 103–109.
60. *Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу.* Затверджено Указом Президента України № 615–98 від 11 червня 1998 // Уряд. кур'єр. Інформ. дод. “Орієнтир”. — 1998. — 25 (18 червня).
61. *Сардачук П. Д., Кулик О. П.* Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: Навч. посіб. — К., 2001.
62. *Семенов И.* Сложности экономической интеграции СНГ // Экономист. — 1995. — № 7. — С. 18–24.
63. *Современные международные отношения /* Под ред. А. В. Торкунова. — 2-е изд. — М, 2000.
64. *Социальные ориентиры обновления: общество и человек /* Под общ. ред. Т. И. Заславской. — М., 1990.
65. *Суслин П. Н.* “Общий рынок” шести европейских стран. — М., 1961.
66. *Силіна Т.* За нинішньої влади позитивних сигналів від ЄС України годі чекати // Дзеркало тижня. — 2003. — № 38.
67. *Табачник Д. В.* Україна на шляху в світ. Керівники зовнішньополітичних відомств України в 1917 — 1996 рр. — К., 1996.

68. *Тарасюк Б.* Европа будущего — дело общее // Киев. ведомости. — 2000. — 21 март.
69. *Тігітко С.* Україна у глобальному економічному процесі // Дзеркало тижня. — 2003. — № 39.
70. *Толстов С.* ЄП: за і проти // День. — 2003. — 24 верес.
71. *Тінберген Я.* Пересмотр международного порядка. — М., 1980.
72. *Тойнби А.* Постыжение истории. — М., 1991.
73. *Топорин Б. П.* Европейская интеграция: правовые проблемы. — М., 1992.
74. *Трактаты* о вечном мире. — М., 1963.
75. *Україна та Росія у системі міжнародних відносин: стратегічна перспектива.* — К., 2001.
76. *Українська РСР на міжнародній арені: Зб. док. і матеріалів. 1944–1961.* — К., 1963.
77. *Федуняк С. Г.* НАТО и Украина // МЭМО. — 1996. — № 3. — С. 100–104.
78. *Хантингтон С.* Столкновение цивилизаций // Политические исследования. — 1994. — № 1.
79. *Хоффман Н., Мюллерс Ф.* Україна на шляху до Європи: Пер. з нім. — К.: Фенікс, 2001. — 343 с.
80. *Цыганков П. А.* Международные отношения. — М., 1996.
81. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика і безпека України. — К., 2004.
82. *Васильєва-Чекаленко Л. Д.* Україна в міжнародних відносинах (1944–1996). — К., 1998.
83. *Чубарьян А. О.* Европейская идея в истории. — М., 1987.
84. *Шумилов В. М.* Международное экономическое право. — М., 1999. — 400 с.
85. *Эйзенштадт Ш.* Революция и преобразование обществ. — М., 1999.
86. *Экономические* отношения стран СЭВ с Западом: стратегия, долгосрочные интересы, перспективы. — М., 1983.
87. *Япония: конец XX века.* — М., 1996.
88. *Lasok D/ Law and Institutions of the European Union/* — London etc/ Buttkworth, 1986.
89. *The Globalisation of Politics.* L., 1990.
90. *Rosenau J.* Turbulence in World Politics. L., 1990.
91. *Billington M.* АПЕС: The battle lines are drawn against globalization // Executive Intelligence Rev. 2000. Vol. 27, № 47. P. 4–6.

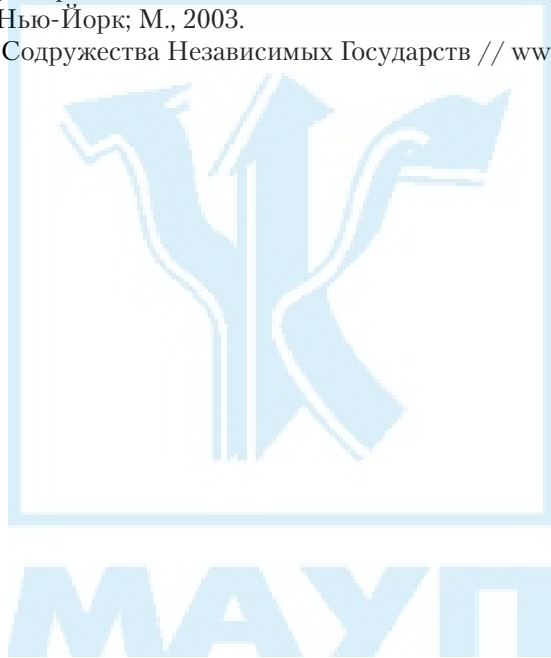
92. *Buzan B.* New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century // International Affairs, 1991 Vol.67 #3.
93. *Cave A.* Finding a Role in an Enlarged EU // Central European Review, 22 May, 2000
94. *Chipman J.* Managing the Politics of Parochialism – Survival, Spring 1993, vol. 35, #1, pp. 143–170.
95. *Cohen R.* A European Identity: Nation-State Losing Ground // New York Times, January 14, 2000
96. *David S. R.* Explaining Third World Alignment // World Politics Vol. 43. January 1991.
97. *Shaw J.* European Community Law. London, 1995.
98. *Shooks G. D.* Uncovering laws of global history // Proceeding acts: 19th Intern. Congr. of hist. Sciences, Oslo, 6–13 Aug., 2000. Oslo, 2000.
99. *Shooks G. D.* The dynamic society, 1996, Routledge
100. *Shooks G. D.* The Ephemeral civilization, 1997.
101. *Shooks G. D.* The laws of History, 1998.
102. *Sloan E.* DCI: Responding to the US-led Revolution in Military Affairs // NATO Review, Spring-Summer 2000 – P. 5.
103. *Sloan S.* The United States and Europe's Role in the World: "Yes, but..." to a European Security and Defence Policy – The Future of a Common European Foreign and Security Policy – Hungariann Atlantic Council – Budapest. – 2000. – P.54.
104. *US National Security Strategy.* 1998 // Washington: GPO, 1998.
105. *Weeks A. L.* Do Civilizations Hold? // Foreign Affairs, September/October 1993, vol.72, #5, pp. 24–25.
106. *Weiss G., Wodak R.* Debating Europe: Globalization Rhetoric and European Union Unemployment Politics – An Anthropology of the European Union – Oxford-New York – pp. 75–92.
107. *Welsh D.* Domestic Politics and Ethnic Conflict – Survival, Spring 1993, vol. 35, #1, pp.63–80.
108. *Williams A. L.* Prospects for a Common European Foreign and Security Policy – The Atlantic Council of the United Kingdom. – London. – 1995. – P. 7–12.
109. *Wilson T. M.* Agendas in Conflict: Nation, State and Europe in the Northern Ireland Borderlands – An Anthropology of the European Union – Oxford-New York – pp. 137–158.
110. *Zbushy S. E.* Boundaries at Work: Discourses and Practices of Belonging in the European Space Agency – An Anthropology of the European Union – Oxford-New York – pp. 179–200.

111. www.smi.ru
112. www.eu.com
113. www.yuszcenko.com.ua
114. www.un.org.ua
115. www.inoismi.ru
116. www.mfa.gov.ua
117. www.mid.ru
118. www.president.gov.ua
119. www.kmu.gov.ua
120. www.rada.gov.ua
121. www.pravda.ua
122. www.day.kiev.ua
123. www.Russia.org.ua
124. www.GazetaSNG.ru
125. www.president.kremlin.ru
126. www.RusEnergy
127. www.Turkmenistan.Ru
128. www.cis.ru
129. www.Strana.ru,
130. www.Ukraina.ru
131. www.nb.org

*Додаткова
(міжнародні і державні документи)*

1. *Акт* проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. // Голос України. — 1991.
2. *Ющенко В. А.* Виступи, заяви, матеріали зустрічей Президента України / Інтернет сайти: www.yuszcenko.com.ua; www.pravda.ua; www.president.gov.ua.
3. *Воєнна доктрина України* // Військо України. — 1993. — № 2.
4. *Гельсінський Заключний Акт*. — М., 1975.
5. *Декларація* про державний суверенітет, 16 липня 1990 р. // Голос України. — 1990.
6. *Європейський вибір*. Концептуальні засади стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002–2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України, 30 квітня 2002 р. // Уряд. кур'єр. — 2002. — 4 черв. — С. 5–12.
7. *Конституція України*. — К., 1996.
8. *Міжнародна хартія прав людини*. — К., 1991.

9. *Основні напрями зовнішньої політики України* // Уряд. кур'єр. — 1993. — 26 лип.
10. *Парижская хартия для новой Европы*. — М., 1990.
11. *Постанова* Верховної Ради України “Про концепцію (основи) національної безпеки України” від 16 січня 1997 р. № 3/97-ВР // Голос України. — 1997. — 4 лют.;
Концепція (основи державної політики) національної безпеки України: Схвалено Верховною Радою України 16 січня 1997 р. — К.: НІСД, 1997.
12. *Статут* Організації Об'єднаних Націй. — ООН: цифри и факты. — Нью-Йорк; М., 2003.
13. *Устав* Содружества Независимых Государств // www.cis.ru

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Зовнішня політика України”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Зовнішня політика України”	5
Теми контрольних робіт	11
Питання для самоконтролю	12
Список рекомендованої літератури	15

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп'ютерне верстання *М. І. Фадєєва*

Зам. № ВКЦ-2427

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП